

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 9^{ΗΣ} ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1937

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΑΛΕΞ. ΜΑΖΑΡΑΚΗ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀνακοινοῖ τὴν ἀλληλογραφίαν.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς καταθέτει τὰ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἀποσταλέντα συγγράμματα.

Ὁ κ. Κωνστ. Ζέγγελης ἔξαίρει δι' ὀλίγων τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Γεωργίου Καραγκούνη «Φυσικοχημεία».

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΗ ΜΕΛΩΝ

Ὁ κ. Κωνστ. Τριανταφυλλόπουλος ἀνακοινῶν τὴν κατωτέρω μελέτην τοῦ κ. Γεωργίου Πετροπούλου λέγει τὰ ἑξῆς:

«Εἰς τὴν διεθνῇ παπυρολογικὴν ἔρευναν ὀλίγον ἕως τώρα συμμετέσχεν ἡ ἐγχωρία ἐπιστήμη. Οἱ ἀπειροπληθεῖς πάπυροι, οἵτινες ἤρχισαν νὰ ἔρχωνται εἰς φῶς ἐν Αἰγύπτῳ ἀπὸ τῶν τελευταίων ἰδίᾳ δεκαετηρίδων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, θησαυρὸς ἀληθῆς διὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἑλληνοαιγυπτιακοῦ πολιτισμοῦ, συνελέγοντο ἐπιμελῶς ἀπὸ τοὺς ξένους καὶ εἰς τὴν ξένην ἐτύγχανον τῆς πρώτης ἐπεξεργασίας.

Ἐλάχιστοι πάπυροι ἔχουν περιέλθει ἕως τώρα εἰς ἑλληνικὰ ἰδρύματα, εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην καὶ εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν. Ὁ μεγαλειότερος ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνήκει εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν διὰ λογαριασμὸν τῆς ὁποίας ἔλαβεν αὐτοὺς ὡς δῶρον ὁ ἀείμνηστος Δημήτριος Παπούλιας ἐν Αἰγύπτῳ τῷ 1920 ἀπὸ τὸν ὁμογενῆ Δημόφιλον Χοστέβαν.

Ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι παπύρων δις μέχρι τοῦδε ἐγένετο ἔκδοσις καὶ ἐπεξεργα-

σία, καὶ τὰς δύο φορὰς ἀπὸ τὸν συνάδελφον κ. Κουγέαν. Οὗτος πρὸ δεκαπενταετίας μὲν περίπου ἐδημοσίευσεν δύο παπύρους εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας, πέρυσι δὲ ἀνεκοίνωσεν ἐνταῦθα τέσσαρας ἀκόμη παπύρους ἀνήκοντας εἰς τὸ περίφημον Ἀρχεῖον τοῦ Ζήνωνος, οὓς καὶ ἔπειτα ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἑλληνικά».

Ἐκ τῆς συλλογῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας προέρχεται νῦν ὁμὰς 66 ἐν ὄλῳ παπύρων, νομικοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον περιεχομένου, τοὺς ὁποίους κατ' ἐπιτροπὴν τῆς Ἑταιρείας ἐμελέτησε καὶ ἔχει ἐτοίμους πρὸς ἔκδοσιν μεθ' ὑπομνηματισμοῦ ὁ καθηγητὴς τοῦ ἑλληνικοῦ δικαίου κ. Γεώργιος Πετρόπουλος, γνωστὸς ἤδη ἐκ ποικίλων μελετῶν του ἐπὶ τοῦ ἑλληνιστικοῦ δικαίου.

Τὰ πορίσματα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἀνεκοίνωσεν ἤδη ὁ ἴδιος κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος εἰς τὸ ἐν Ὁξφόρδῃ Διεθνὲς Παπυρολογικὸν Συνέδριον, σήμερον δὲ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω ταῦτα καὶ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, φρονῶν ὅτι ἡ ὑπὸ ἑλλήνων ἐν Ἑλλάδι ἔκδοσις καὶ ἐπεξεργασία ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς σπουδαιότατον ἐπιστημονικὸν γεγονός.

Ἐκ τῶν 66 ἐγγράφων, εἰς ἃ ἀναφέρεται ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Πετροπούλου, τὰ πλεῖστα ἀνάγονται εἰς τὴν ρωμαϊκὴν περίοδον, ὀλίγα δὲ εἰς τὴν πτολεμαϊκὴν.

Ἐκ τῶν τῆς πτολεμαϊκῆς περιόδου τέσσαρες πάπυροι προέρχονται ἐκ τοῦ ἀρχείου Ζήνωνος, ἄλλος πάπυρος εἶναι σημαντικὸς διότι ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀσυλίαν καὶ καὶ εἰς τὴν προστασίαν τῶν εἰς τὸν ναὸν καταφευγόντων, ἕτερος περιέχει ἔντευξιν ἥτοι αἴτησιν πρὸς τοὺς χρηματιστὰς πρὸς λύσιν διαφορᾶς.

Ἐκ τῶν τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου τέσσαρες περιέχουν μισθωτήρια συμβόλαια ἀγροτικῶν ἀκινήτων, ἐξ ἑνὸς δὲ τούτων λαμβάνομεν γνῶσιν μέτρου δημοτριακῶν καρπῶν, ὅπερ δὲν ἦτο γνωστὸν ἕως τῶρα ἐξ ἄλλων πηγῶν.

Ἄλλος πάπυρος, γεγραμμένος εἰς γραφὴν δημοτικὴν, ἀποτελεῖ ὑπόμνημα περὶ μισθώσεως οὐσιακῆς γῆς καὶ εἶναι τὸ πέμπτον σωζόμενον ἐγγράφον τοῦ εἴδους αὐτοῦ, τέσσαρα ἐγγράφα εἶναι δανειστικά, ἐξ ὧν τινὰ ἐμφανίζονται ὑπὸ τὴν μορφήν πωλήσεως καὶ ὑποκρύπτουσιν ἀσφαλῶς τοκογλυφίαν. Τρεῖς πάπυροι περιέχουσι πωλητήρια συμβόλαια, ἐξ ὧν τὸ ἐν ἀναφέρεται εἰς πώλησιν χειρομύλου, πρώτην φορὰν ἀναφερομένου εἰς τὰ παπυρικά πωλητήρια ἐγγράφα. Λίαν ἐνδιαφέρον εἶναι ἐγγράφον πλειοδοσίας, διὰ πρώτην δὲ φορὰν μαρτυρεῖται ἐξ ἄλλου παπύρου σύνοδος, σωματεῖον δηλαδὴ ὄνηλατῶν.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἐγγράφα τὰ καθαρῶς διοικητικῆς φύσεως ἀντιπροσωπεύονται ἐπαρκῶς, σπουδαῖα ἀπὸ τινων ἀπόψεων, ἰδίᾳ διότι συμβάλλουν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δημοσιονομίας ὅπως λ.χ. οἱ ἀναφερόμενοι εἰς ζήτημα ἐπισκέψεως, ἀπογραφῶν κατ' οἰκίαν, λειτουργίας πενθημερίας καὶ ἄλλα.

Τέλος ενδιαφέρουσαι εἶναι καί τινες ἰδιωτικαὶ ἐπιστολαὶ διασωθεῖσαι εἰς τὴν συλλογὴν καὶ ἄλλα ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῶν ἔγγραφα, ἅτινα μνημονεύει εἰς τὴν ἀνακοίνωσίν του ὁ κ. Πετρόπουλος».

ΠΑΠΥΡΟΛΟΓΙΑ.—Οἱ πάπυροι τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας,
ὑπὸ **Γ. Α. Πετροπούλου.** Ἀνεκοινώθη ὑπὸ κ. Κ. Τριανταφυλλοπούλου.

Ἡ συλλογὴ παπύρων ἢ ἀνήκουσα εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρίαν, ἐδωρήθη ταύτῃ, μέσῳ τοῦ εἰς Αἴγυπτον δι' ὑποθέσεις τοῦ Πανεπιστημίου ἐν ἔτει 1921 μεταβάντος ἀειμνήστου καθηγητοῦ Δημητρίου Παπούλια, ὑπὸ τοῦ ὁμογενοῦς κυρίου Δημοφίλου Χοστέβα. Περιλαμβάνει 66 ἐν ὄλῳ ἔγγραφα, ἐν καλῇ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον καταστάσει διατηρούμενα, καὶ πολλὰ τεμάχια. Ἄπαντα, πλὴν ἐνὸς ὄντος μαγικοῦ, εἶναι νομικοῦ καὶ διοικητικοῦ περιεχομένου. Τὰ πλεῖστα ἀνάγονται εἰς τὴν ρωμαϊκὴν περίοδον, ὀλίγα δὲ εἰς τὴν πτολεμαϊκὴν.

I.—Ἐκ τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν πτολεμαϊκὴν περίοδον, τέσσαρες πάπυροι προέρχονται ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ Ζήνωνος. Ὁ πλέον ἐνδιαφέρων εἶναι ἐπιστολὴ ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν Ζήωνα ὑπὸ τοῦ Ἀμύντου, παρακαλοῦντος αὐτὸν ὅπως συγχωρήσῃ ἄτομόν τι, ἀσκοῦν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κοιλουργοῦ, διότι δὲν ἐκτελεῖ τὴν ἀνατεθειμένην αὐτῷ ἐργασίαν καὶ ὅπως τῷ ἐπιτρέψῃ ἵνα ἐργασθῇ ἐν Μέμφει. Ἡ λέξις κοιλουργὸς εἶναι νέα καὶ παρὰ πάσας τὰς δυσχερείας περὶ τὴν ἐρμηνείαν, φρονῶ ὅτι σημαίνει τὸν ἀγγειοπλάστην. Ὁ πάπυρος ὅμως ἔχει καὶ ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως ἀξίαν, διότι κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως τοῦ Berneker, ὅτι ὁ Ζήνων ἤσκει ἐξαιρετικὴν ἢ ἐκτακτον δωσιδικίαν ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ *Δωρεᾷ* τοῦ Ἀπολλωνίου ἐργαζομένου προσωπικοῦ.

Ἄλλος πάπυρος, εἰς τὸ αὐτὸ ἀνήκων ἀρχεῖον, μαρτυρεῖ περὶ τῆς καὶ ἄλλοθεν γνωστῆς ἀγάπης, ἣν ὁ τε Ζήνων καὶ ὁ Ἀπολλώνιος ἔτρεφον πρὸς τοὺς κύνας, ἐνῶ ἕτερος ἀποτελεῖ *ὑπόμνημα* οἰνοποιοῦ ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν Βίωνα, περιβεβλημένον τὸ ἀξίωμα τοῦ *προεσιτηκότος*, ὡς νομίζω, προτρέποντα αὐτὸν ὅπως μεριμνήσῃ διὰ τὴν περίφραξιν τοῦ ὑπὸ τοῦ ὑπομνηματογράφου καλλιεργουμένου κτήματος, ἵνα μὴ ὁ καρπὸς καταβρωθῇ ὑπὸ τῶν κυνῶν καὶ τῶν χοίρων τοῦ γειτονικοῦ χωρίου.

Λίαν ἐνδιαφέρων εἶναι ὁ πάπυρος ὁ ἀφορῶν εἰς τὴν ἀσυλίαν καὶ τὴν προστασίαν τῶν εἰς τὸν ναὸν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ καταφευγόντων. Ἐν αὐτῷ Ἡράκλειός τις ἐντέλλεται τῷ *Δωριῶνι*, ὅπως προσαγάγῃ αὐτῷ ἄτομόν τι καλούμενον *Πασίωνα*, καθὼς καὶ τοὺς *Ἀντίπατρον*, *Ὀννοφρον* καὶ τοὺς ἀνθρώπους των, καθ' ὧν ὁ πρῶτος εἶχεν ὑποβάλει μήνυσιν ἐπὶ βιαιᾷ αὐτοῦ ἐκσπάσει ἐκ τοῦ ἱεροῦ, εἰς ὃ εἶχε καταφύγει προστατευόμενος ἐν ἀσύλῳ. Ἡ ὑπόθεσις ὡς ἐκτίθεται εἶναι λίαν σκοτεινὴ, καὶ δὲν δύναμαι νὰ ἐξακριβώσω τὴν ἀκολουθουμένην ἐν ταύτῃ γενικῶς διαδικασίαν. Δεδο-

μένου ὅμως ὅτι ὁ *Λωρῶν* διατάσσεται ὅπως προσαγάγη τοὺς καθ' ὧν ἡ μῆνυσις, οἵτινες δέον ἐν συνεχείᾳ ν' ἀποσταλῶσι πρὸς τὸν *Φίλων* τὸν ἀρχιφυλακίτην, ἵνα δι' αὐτοῦ προσαχθῶσιν εἰς τὸ Δικαστήριον καὶ παρ' ὅλον ὅτι εἶναι ἔτι ἄγνωστα τ' ἀφορῶντα εἰς τὴν ποινικὴν διαδικασίαν ἐπὶ ἐγκλημάτων ἀσύλου, νομίζω ὅτι τὸ ἔγγραφο μαρτυρεῖ περὶ τοῦ ὅτι οἱ ἐπὶ τῷ ἐγκλήματι τούτῳ κατηγορούμενοι παρέμεινον ἐν προφυλακίσει μέχρι τῆς ἐκδικάσεως τῆς ὑποθέσεως. Κατ' ἀκολουθίαν ὁ *Ἡράκλειτος* θὰ ἦτο ὁ βασιλικὸς γραμματεὺς καὶ ὁ *Λωρῶν* κωμογραμματεὺς. Ὡς πρὸς τὰ ἕτερα δύο ἐν τῷ παπύρῳ ἀναφερόμενα πρόσωπα, τὸν *Ἀντίπαιρον* δηλαδὴ καὶ τὸν *Νικήρατον*, φαίνεται ὅτι καὶ ταῦτα ἦσαν κατὰ τινὰ τρόπον ἀναμειγμένα εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ἀλλ' ὅτι ἦσαν ἤδη ἐν προφυλακίσει παρὰ τῷ *Φίλων*. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδὲν εἶχεν ἔτι ἀναφερθῆ ἐπισήμως ἐν σχέσει πρὸς αὐτούς, ὁ *Φίλων* διατάσσεται ὅπως, προσάγων τούτους ἐνώπιον τοῦ στρατηγοῦ, ὑποβάλλῃ συγχρόνως καὶ ἀναφορὰν, ἐκθέτων τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰ δύο ταῦτα ἄτομα πραγματικὰ περιστατικά.

Εἶναι ἀτύχημα ὅτι ἡ ἐν τῇ συλλογῇ ἔντευξις ἡ ἀπευθυνομένη πρὸς τοὺς χρηματιστὰς καὶ ἀναγομένη εἰς τὸν πρῶτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα δὲν περιεσώθη ἢ μόνον κατὰ μικρὸν αὐτῆς τμῆμα. Διότι ἀποτελεῖ τὴν τετάρτην πρὸς τὸ Δικαστήριον τοῦτο τῆς πτολεμαϊκῆς περιόδου σωζομένην ἔντευξιν. Ἐν τῇ συλλογῇ ὑπάρχει ἐξ ἄλλου καὶ ὑπόμνημα πρὸς τὸν στρατηγόν, ὡς νομίζω, ἀπευθυνόμενον δι' οὗ ζητεῖται ἡ ἐπέμβασις τοῦ ἐν διαφορᾷ ἀστικῆς φύσεως, ἐνῶ ἄλλα ἔγγραφα, διοικητικῆς φύσεως, εἰ καὶ κεκολοβωμένα, βελτιοῦσιν ἢ προάγουσι τὰς γνώσεις ἡμῶν ἐν σχέσει πρὸς τὴν χρονολογίαν ἰδρύσεως ὠρισμένων διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἰδίου λόγου.

II.—Περισσότεροι, ὡς ἐλέχθη, εἶναι οἱ πάπυροι οἱ ἀναγόμενοι εἰς τὴν ρωμαϊκὴν περίοδον.

Ἐκ τούτων τέσσαρες ἀποτελοῦσι μισθωτήρια συμβόλαια ἀγροτικῶν ἀκινήτων. Ἐκ τούτων πάλιν τὸ μακροσκελέστερον ἔχει συνταχθῆ ἐν τῷ γραφείῳ, ἦτοι ἐν τῷ συμβολαιογραφείῳ τῆς *Κώμης Θεαδελφείας*, καὶ ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 22 μ. Χ. Ἐχει δὲ κατὰ τοῦτο ἀξίαν: ὅτι πλὴν τῆς συμφωνουμένης εἰς βάρους τοῦ μισθωτοῦ σειρᾶς ποινικῶν ποικίλου περιεχομένου ρητρῶν, συνήθων ἐπὶ συμβολαίων ἀγοραπωλησίας, διὰ πρώτην φορὰν ἀναφέρεται ἐν αὐτῷ μέτρον ἐμπόρων προκειμένου περὶ μετρήσεως δημητριακῶν, ὅπερ οὕτως εἶναι νέον. Ἀτυχῶς ἕτερον μισθωτήριο, ἀναγόμενον εἰς τὸ ἔτος 82 ἢ 96 μ. Χ. καὶ ἀποτελοῦν ἀπὸ ἀπόψεως τύπου ἐγγράφου ἀλεξανδρινὴν συγχώρησιν, εἶναι τεμάχιον, ἐνῶ ἐπὶ πλέον δὲν εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος ὅτι ὄντως ἀποτελεῖ μισθωτήριο ἀγροτικοῦ ἀκινήτου.

Ἄλλος πάπυρος, γεγραμμένος εἰς γραφὴν δημοτικὴν λίαν δ' εὐανάγνωστος, ἀποτελεῖ ὑπόμνημα περὶ μισθώσεως οὐσιακῆς γῆς. Ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 154 μ. Χ. καὶ εἶναι τὸ πέμπτον, καθ' ὅσον γνωρίζω, σωζόμενον ἔγγραφο τοῦ εἴδους τούτου.

Οἱ ἀγροί, ὧν ἡ μίσθωσις ζητεῖται, ἀνήκον προγενεστέρως εἰς τινὰ Δούριον, Λόριον, ἢ Δόλιον, περὶ τοῦ ὁποίου ὅμως οὐδὲν γνωρίζομεν, ἐξαιρέσει τοῦ ὀνόματός του, τὸ ὁποῖον καὶ ἐν ἄλλοις παπύροις ἀπαντᾷ. Ἐκ τοῦ ἐγγράφου προκύπτει, ὅτι ὁ τῆς καλλιέργη- τῆς εἶχε λάθρα ἐγκαταλείψει τὴν καλλιέργειαν δι' ἀναχωρήσεως, τοῦ γνωστοῦ αὐτοῦ τρόπου φυγῆς ἀπὸ τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς ἀναγκαστικὴν καλλιέργειαν τῶν εἰς τὸ κρά- τος γενικῶς ἀνηκουσῶν ἐκτάσεων τῆς εἰσαχθείσης ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ἀφίσας εἰς τοὺς ἀρμοδίους ὑπαλλήλους τὴν φροντίδα περὶ τῆς περαιτέρω καλλιέργειας τοῦ κτήματος.

Τὰ δανειστικά συμβόλαια ἀντιπροσωπεύονται ἐν τῇ συλλογῇ διὰ τεσσάρων παπύ- ρων. Πρὸς ἀσφάλειαν δανείου ἀργυρίου δραχμῶν ἑκατόν, παρέχεται εἰς ἐμπράγματον ἀσφάλειαν, ὑπὸ τύπον ὑπαλλάγματος, τὸ πέμπτον οἰκίας καὶ αὐτῆς ἀνηκούσης τῷ ὀφειλέτῃ. Τὸ συμβόλαιον εἶναι συντεταγμένον ἐνώπιον τοῦ ἐν Καρανίδι γραφείου τὸ ἔτος 132 μ. Χ. Ἔτερον δανειστικὸν συμβόλαιον, συντεταγμένον ὑπὸ τύπον ἀγορᾶς ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ ἐξ κεραμίων ἀρσινοϊτικῶν οἴνου παρεσκευασμένου ἐκ τῆς μελλού- σης ἐσοδείας ὠρισμένης ἀμπέλου καὶ ἐπὶ τιμήματι μὴ μνημονευμένῳ, ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς τοκογλυφικὸν δάνειον κρυπτόμενον ὑπὸ τοιαύτην σύμβασιν, περὶ τοῦ χαρα- κτηρισμοῦ τῆς ὁποίας ἐν τούτοις διίστανται αἱ γινῶμαι τῶν παπυρολόγων. Ἀνήκει εἰς τὸ ἔτος 82 μ. Χ. καὶ συνετάχθη καὶ τοῦτο ἐνώπιον τοῦ συμβολαιογράφου τῆς Θεαδελφείας. Ἔτερον δανειστικὸν συμβόλαιον, ἀναγόμενον εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου (283 μ. Χ.), εἶναι συντεταγμένον ὑπὸ τύπον πωλήσεως ποσότητος κριθῆς ἐπὶ ὀλοσχερεῖ προκαταβολῇ τοῦ τιμήματος. Αἱ ἐν αὐτῷ ἀναφερόμεναι τιμαὶ τῶν προϊόντων μαρτυροῦσιν ὅτι εὕρισκόμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκπτώσεως τοῦ νομίσματος καὶ τῆς καταπληκτικῆς αὐξήσεως τῆς τιμῆς τῶν παντὸς εἶδους ἐμπο- ρευμάτων, αἵτινες παρεῖχον ἀφορμὴν ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἐχόντων ἀνάγκην ὑπὸ τῶν ἐπιτηδείων καὶ εἰς αὐξήσιν τῆς τάξεως τῶν τοκογλύφων.

Τὸν ὑπ' ἀριθ. 20 πάπυρον τῆς συλλογῆς ἐδημοσίευσαν ἦδη, ἀδεία τῆς ἰδιοκτη- τρίας Ἑταιρίας, εἰς τὸν 13^{ον} τόμον τοῦ περιοδικοῦ Aegyptus, ἀφιερωμένον εἰς τὸ 25^{ον} ἰωβιλαῖον τῆς διδασκαλίας τοῦ Wilcken. Δὲν θὰ ἐπιμείνω ν' ἀναπτύξω τὸ περιε- χόμενόν του. Περιορίζομαι μόνον νὰ ὑπενθυμίσω, ὅτι ἀποτελεῖ συγγραφὴν τροφίτιδα συντεταγμένην ἐν Τήνῃ, ἥτοι ἐν τῇ χώρᾳ, ἐνῶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι τοιοῦτου εἶδους συγ- γραφαὶ ἀποτελοῦσιν ἀλεξανδρινὰς συγχωρήσεις.

Τρεῖς ἕτεροι πάπυροι ἀποτελοῦσι συμβόλαια ἀγοραπωλησίας. Ἐκ τούτων εἷς, φέρων χρονολογίαν 21 Ἀπριλίου 61 μ. Χ., περισώζει πώλησιν χειρομύλου. Ὁφείλω δὲ νὰ ὁμολογήσω, ὅτι δὲν κατόρθωσα ἐγὼ τοῦλάχιστον ν' ἀνεύρω ἕτερον ἐγγράφον πωλή- σεως τοιοῦτου ἀντικειμένου ἐν ταῖς παπυρικαῖς συλλογαῖς. Ἔτερος πάλιν, κολοβός, περισώζει πώλησιν ἀγροτικοῦ, ὡς νομίζω, ἀκινήτου.

Λίαν ἐνδιαφέρον εἶναι ἐγγράφον ὀρκοδοσίας, φέρων τὴν χρονολογίαν τοῦ ἔτους

31 μ.Χ. Τὸν ὄρκον ὀμνύουσιν ὁ *Σεναμοῦνις*, ὁ *Πετεσοῦχος* καὶ ὁ *Σαραπίων*, ἅπαντες ἄλιεῖς καὶ νομίεις τοῦ δρυμοῦ Θεαδελφείας. Ὁ *Σεναμοῦνις* καὶ ὁ *Πετεσοῦχος*, ἕκαστος χωριστά, ἀναλαμβάνουσι δι' ὄρκου τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως ἐργάζωνται ἐν τῷ δρυμῷ καὶ ὅπως προσαγάγωσιν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ, ἤτοι ἐπὶ τῷ ἄλιεύειν καὶ πωλεῖν, ὁ μὲν πρῶτος τὰ τέκνα του ὁ δὲ δεῦτερος τοὺς ἄλλους ἄλιεῖς. Ὁ *Seidl* κατέδειξεν, ὅτι ὄρκοι δι' ὧν ἀναλαμβάνεται ἡ ὑποχρέωσις τοῦ *παραστήσειν*, δίδονται ὁσάκις τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐργασίας τῆς καταβληθησομένης ὑπὸ τῶν ὑποχρέων ἀποτελεῖ *λειτουργίαν*. Διὰ τοῦτο φρονῶ, ὅτι ὁ πάπυρος οὗτος ἀποδεικνύει, ἀφ' ἐνός μὲν ὅτι ἐν Αἰγύπτῳ ἡ ἀλιεία κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν περίοδον ἀπετέλει *λειτουργίαν* καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι οὐ μόνον ἡ ἀλιεία ἀλλὰ καὶ ἡ πώλησις τῶν ἐξ αὐτῆς προϊόντων ἀπετέλει κρατικὸν μονοπώλιον.

Διὰ πρώτην φοράν ἀποδεικνύεται ἡ ὑπαρξίς *συνόδου ὀνηλατῶν* διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 41 παπύρου. Οὗτος ἀνάγεται εἰς τὸν πρῶτον αἰῶνα μ. Χ. Ἐν αὐτῷ τὰ μέλη τῆς συνόδου φέρονται καταβάλλοντα ὡς συνεισφοράν ὀρισμένα χρηματικὰ ποσά, πολὺ πιθανὸν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἐξόδων κοινῶν συμποσίων, κατὰ τὴν τότε πολλαχῶς παρὰ *συνόδοις* ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν. Ἀξιοσημείωτον ὅμως εἶναι, ὅτι αἱ συνεισφοραὶ ἐκάστου μέλους ἀποτελοῦνται ἐκ *δραχμῶν* καὶ *ὀβολῶν*, τὸ σύνολον τῶν ὀποίων (ὀβολῶν) ἐνίοτε ὑπερβαίνει τὴν *δραχμὴν*. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐδίδετο ἰδιαιτέρα σημασία εἰς τὰ κέρματα καθ' ἑαυτά, γεγονόςς ὅπερ, ὡς ἐξηκρίβωσα ἐκ τοῦ νομισματολογικοῦ μας μουσείου, συνέβαινε καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐν τῇ Δύσει. Ἐγγραφα, ἐν οἷς περισώζονται μνηύσεις, ὑπάρχουσι δύο ἐν τῇ συλλογῇ. Ἡ μία τούτων, ἀναγομένη εἰς τὸ ἔτος 39 μ. Χ., ὑπεβλήθη πρὸς ἀπελευθέρον, τὸν *Πρόβον Τυράννου*. Τὸ γεγονός τοῦτο διὰ πρώτην φοράν ἀπαντᾷ, καθ' ὅσον γνωρίζω, καὶ βελτιώνει τὰς ἐπὶ τῆς διὰ *βιβλιδίων* διαδικασίας γνώσεις μας.

Ἡ συλλογὴ περιέχει καὶ τεμάχιον προικίου συμβολαίου, λίαν ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν ἐν αὐτῷ μνείαν *παραφέρων*, σύμβασιν περὶ παρακαταθήκης ὑποκρυπτούσης δάνειον, ἐκθεσιν ἀστυάτρου, ἐξοφλητικὴν πράξιν χρέους, ἰδιωτικὸς λογαριασμοῦς.

Πολυαριθμότερα εἶναι τὰ ἔγγραφα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν διοίκησιν.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 37 παπύρῳ, ἀναγομένῳ εἰς τὸ ἔτος 170-171 μ. Χ. γυνή τις, τὸ ὄνομα τῆς ὁποίας δὲν σώζεται, καταφεύγει πρὸς τὸν *στρατηγὸν* ἢ, πιθανῶς, πρὸς τὸν οὐσιακὸν *ἐπίτροπον* ἀρμόδιον ἐπὶ τῆς ἐξῆς ὑποθέσεως. Τῇ εἶχε κατακυρωθῆ ἐν δημοπρασίᾳ γενομένη ὑπὸ τοῦ δημοσίου κατὰ τοὺς νομίμους τύπους, προκαταβαλοῦσα ποσὸν τι χρημάτων, ἡ κυριότης ἀκινήτου ἀνήκοντος πρότερον εἰς ἕτερον, παρ' οὗ ἀφηρέθη ὡς μὴ ἐκπληρώσαντος τὰς πρὸς τὸ δημόσιον χρηματικὰς αὐτοῦ ὑποχρέωσεις. Ἦδη ζητεῖ ὅπως τῇ παραχωρηθῇ τοῦτο ἐπὶ τίτλῳ ὀριστικῷ, δηλοῦσα ὅτι εἶναι ἔτοιμος ὅπως καταβάλλῃ εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον, τὴν *δημοσίαν Τράπεζαν*, τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἐκπλειστηριάσματος.

Ἄλλος πάπυρος ἀποτελεῖ λόγον κανόνος οἴτου, καὶ ἕτερος μερισμὸν κατ' ἄνδρα ἀφορῶντα εἰς εἰσπράξεις ἐκ φόρου λαογραφίας.

Τὴν προσοχὴν τῶν ἐνδιαφερομένων θὰ προσελκύσῃ ἀσφαλῶς τεμάχιον μεγαλύτερον παπύρου, ἀναγομένου εἰς τὸ ἔτος 131-132 μ. Χ. καὶ ἀφορῶντος εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τὴν συνδεομένην μὲ τὰ κτηματικὰ φορολογικὰ βιβλία. Ἐν αὐτῷ εἶναι κατακεχωρημένα οὐ μόνον ἀγροτικὰ ἀλλὰ καὶ ἀστικά ἀκίνητα. Ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα τῶν τε τέως καὶ νῦν κυρίων αὐτῶν, τὸ τίμημα τῆς ἀγορᾶς, μεθ' ὃ ἀκολουθεῖ ἡ βραχυγραφία τῆς. Ἡ τελευταία αὕτη, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἀντίπροσωπεύει τὸ τέλος μεταβιβάσεως, τὸ τέλος (ἐγκύκλιον). Ἐνίοτε, τὴν βραχυγραφίαν τε ἀκολουθεῖ ἡ βραχυγραφία βιβλ. ἥτις, πιθανῶς, δύναται νὰ λυθῇ εἰς βιβλ(ιοθήκην) καὶ ἐπομένως νὰ πρόκειται περὶ μνείας τῆς καταχωρήσεως, ἥτις ἐγένετο τοῦ ἀκινήτου ἐν τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ τῇ καὶ ἄλλως καλουμένῃ βιβλιοθήκῃ δημοσίων λόγων. Δυσχερείας ὅμως περὶ τὴν λύσιν παρέχει ἡ ἐν τῷ παπύρῳ ἀπαντῶσα ἑτέρα βραχυγραφία ἐπισκο, ἥτις τίθεται πάντοτε κατὰ σειρὰν μετὰ τὰς προαναφερθείσας, καὶ ἀναφέρεται εἰς τὰ ὀνόματα προσώπων ἐκφερομένων ἐν δοτικῇ πτώσει καὶ φερομένων ἐνίοτε ὡς ἀσκούντων τὸ ἐπάγγελμα τοῦ νομογράφου. Ποία εἶναι ἡ λύσις τῆς συντμήσεως ταύτης; Παρὰ πάσας τὰς δυσχερείας καὶ τὸ παρακεκινδυνευμένον τῆς λύσεως βραχυγραφιῶν ἀπαντῶσων διὰ πρώτην φοράν, φρονῶ ὅτι ἡ πλέον πιθανὴ εἶναι ἡ λύσις ἐπισκο(πεία), ταυτόσημος οὔσα πρὸς τὴν λέξιν ἐπίσκεψις. Ἀλλὰ τότε ποίαν θέσιν ἔχει ἐνταῦθα ὁ νομογράφος; Παρὰ τὰς δυσχερείας τὰς ὁποίας ἐμφανίζει τὸ γεγονός, ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν νομογράφων ἐκφέρονται ἐν τῇ δοτικῇ καὶ ὑποτιθεμένου ὅτι ἡ λύσις ἐπισκο(πεία) εἶναι ὀρθή, ὑποθέτω ὅτι ὁ νομογράφος λαμβάνει μέρος εἰς τὰς ἐπισκέψεις τὰς συνδεομένας πρὸς τὰ κτηματικὰ φορολογικὰ βιβλία. Ἄν δὲ ἡ ὑπόθεσίς μου αὕτη εὐστοχῇ, τότε ἀναγκαίως προκύπτει ὅτι τὸ γεγονός τοῦτο τὸ μαρτυρούμενον διὰ τοῦ παπύρου εἶναι νέον, ἀποδεικνύον τὴν ἀναγκαίαν στενὴν συνεργασίαν εἰς τὴν εὐρίσκοντο κωμογραμματοεῖς καὶ βιβλιοφύλακες ἐπὶ τῷ σκοπῷ διευκολύνσεως τῶν εἰσπρακτῶν τῶν φόρων. Ἀναφέρεται δ' ἐν τῷ ἐγγράφῳ, ὅτι ἡ ἐπίσκεψις ἐγένετο ἢ λαμβάνει χώραν κατὰ τὸν χρόνον τῆς συντάξεως αὐτοῦ, ἵνα ἔχει γινῶσιν τοῦ πράγματος ἢ ἀρχῇ ἢ ὁ εἰσπράκτωρ, δι' ὃν τὸ κτηματικὸν τοῦτο βιβλίον συνετάχθη.

Λίαν ἐνδιαφέρων εἶναι ὅμως καὶ ἕτερος πάπυρος, λίαν ὅμως ἀτυχῶς βεβλαμένος καὶ ἀναγόμενος εἰς τὸν 2^{ον} αἰῶνα μ. Χ. Ἀποτελεῖ κατάλογον συντεταγμένον ἐπὶ τῇ βάσει ἀπογραφῶν κατ' οἰκίαν καὶ ἀναφέρεται εἰς δούλους καὶ ἀπελευθέρους κατοικοῦντας εἰς οἰκίας ὑπαγομένας εἰς τὸν census. Κάτωθεν ἐκάστης ἐγγραφῆς ὑπάρχει ἡ αὐτόρημα αἰνιγματικὴ βραχυγραφία πειρα, ἡ λύσις τῆς ὁποίας εἶναι εἰς ἐμὲ καὶ εἰς ἄλλους εἰδικούς, πρὸς οὓς ἀπηυθύνθη, ἀδύνατος. Τὴν βραχυγραφίαν ταύτην ἀκολουθεῖ ἡ γνωστὴ βραχυγραφία τῆς λέξεως κόλλημα καὶ ταύτην ἡ μεία χρηματικοῦ ποσοῦ,

ἀποτελοῦντος κατὰ κανόνα τὸ πολλαπλάσιον τοῦ ἀριθμοῦ τέσσαρα. Φρονῶ διὰ τοῦτο ὅτι τὸ ἔγγραφον σχετίζεται πρὸς τὴν *λαογραφίαν*, τὸν γνωστὸν δηλ. φόρον. Προέρχεται ἐκ τοῦ Ἀρσινοΐτου Νομοῦ καὶ ὁμολογῶ ὅτι δὲν κατώρθωσα νὰ εὔρω ὅμοιον ἢ παραπλήσιον ἐν ταῖς παπυρικαῖς συλλογαῖς.

Ἄλλος περιεργὸς πάπυρος εἶναι ὁ ὑπ' ἀριθ. 48. Ἐν αὐτῷ ἀναφέρεται ἡ *λειτουργία* ἢ γνωστὴ ὡς *πενθημερία*, ἣτοι ἡ πενθήμερος κατ' ἔτος ἀναγκαστικὴ προσωπικὴ ἐργασία, εἰς ἣν ἦσαν ὑπόχρεοι οἱ καταβάλλοντες τὴν *λαογραφίαν* καὶ παρὰ τὸ ὄνομα ἐκάστου *λειτουργοῦ* εἶναι κατακεχωρημένον χρηματικόν τι ποσόν. Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Τὰ χρηματικὰ ταῦτα ποσὰ ἀποτελοῦσι ἀποζημίωσιν τῶν *λειτουργῶν* ἢ ἡμερομίσθια καταβαλλόμενα μερίμνη τῆς ἀρχῆς εἰς τοὺς ἀντικαταστάτας τῶν ὑποχρέων, καταβληθέντα ὅμως ὑπ' αὐτῶν; Πάντως ὁ πάπυρος ἀποτελεῖ τὴν πρώτην σοβαρὰν μαρτυρίαν, ὅτι ἐν τῶν δύο τούτων συνέβαιεν.

Ἐν τῇ συλλογῇ ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα λίαν ἐνδιαφέροντα ἐν ταῖς λεπτομερείαις των ἔγγραφα, ὅπως ἐνδιαφέρον εἶναι καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν ἐπιστολῶν.

Τελευτῶν ὅμως αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως μνημονεύσω ἐπιστολῆς, ἀναγομένης εἰς τὸν δεῦτερον μ. Χ. αἰῶνα, ἐν ἣ ἀναφέρονται *ἐλεφαντουργοὶ* ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἡμερομίσθια καταβαλλόμενα αὐτοῖς ἢ ἄλλοις μέσω αὐτῶν. Δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία, δεδομένου ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῆς λέξεως εἶναι ἀσφαλῆς, ὅτι ἀποδεικνύει, ἐναντίον τῶν ἰσχυρισμῶν τοῦ Reil καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν P. Cairo Cat 67006 verso 70, ὅτι τὸ ἐλεφαντοστοῦν δὲν ἀπετέλει ἀντικείμενον διαμετακομιστικοῦ μόνον ἐμπορίου ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, ἀλλὰ καὶ ἀντικείμενον κατεργασίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ.—Κωλύματα γάμου.—Ἄνεκδοτον πρωτότυπον τῆς Προστάξεως τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰσαακίου, ὑπὸ Φιλίππου Ν. Γεωργιάδου. Ἀνεκοινώθη ὑπὸ κ. Κωνστ. Μ. Ράλλη.

Ἐπεχειρήσαμεν, ἐν προηγουμένῃ Μελέτῃ¹, νὰ σκιαγραφήσωμεν δι' ὀλίγων πλὴν ἀδρῶν γραμμῶν τὰ τῆς ἀνεπίξεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐπὶ τῶν κωλυμάτων γάμου—συγκεκριμένως δ' ἐπὶ τοῦ κωλύματος ἐν τῷ ἐβδόμῳ ἐξ αἵματος βαθμῷ—Νομοθεσίας, διὰ μέσου μακρῶν αἰώνων βυζαντινῆς καὶ νεωτέρας ἱστορίας. Ἐτοποθετήσαμεν, ἐκεῖ, ἐν τῷ προσήκοντι αὐτῇ νομοθετικῷ πλαίσιῳ, τὴν «Πρόσταξιν» (1186) τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰσαακίου Β' τοῦ Ἀγγέλου², δι' ἧς ὁ μεταξὺ τῆς Εἰρήνης, ἀδελφῆς τοῦ Αὐτοκρά-

* PHILIPP N. GEORGIADIS.—Eh Hindernisse.—Unveröffentlichtes Original der «Prostaxis» des Kaisers Isaak.

¹ Βλ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ: Τὸ ἐκ συγγενείας αἵματος ζ' βαθμοῦ κώλυμα γάμου καὶ ἡ Πρόσταξις, ἔτους 1186, τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰσαακίου Β' τοῦ Ἀγγέλου, ἐκδ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 1937.

² Βλ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΝ, ἔνθ' ἀνωτέρω, σ. 11, 12.